נשבע עליו מהו מי אמרינן כיון דאי מיגנב בעי שלומי ליה ממונא קא כפר ליה או דלמא השתא מיהת הא מנח ועפרא בעלמא הוא ולא כפר ליה ממונא מילתא דאיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה לרבה דאמר רבה [א]שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך שומר חנם אני עליו חייב שהרי פטר עצמו מגניבה ואבידה [ב]שומר שכר אני עליו חייב שהרי פטר עצמו משבורה ומתה [ג]שואל אני עליו חייב שהרי פטר עצמו ממתה מחמת מלאכה אלמא אע"ג דהא קאים כיון דאי מיגניב ממונא קא כפר השתא נמי ממונא קא כפר הכא נמי אף על גב דעפרא בעלמא הוא כיון דאי מיגניב בעי שלומי ליה ממונא מעליא השתא נמי ממונא קא כפר ליה יתיב (א) רבא וקאמר להא שמעתא איתיביה רב עמרם לרבא [1]וכחש בה פרט למודה בעיקר כיצד שורי גנבת והוא אומר לא גנבתי מה טיבו אצלך אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה אביך מכרו לי אביך נתנו לי במתנה אחר פרתי רץ מאליו בא אצלי תועה בדרך מצאתיו שומר חנם אני עליו שומר שכר אני עליו שואל אני עליו ונשבע והודה יכול יהא חייב תלמוד לומר וכחש בה [ד]פרט למודה בעיקר א"ל תדורא כי תניא ההיא [ה]דקאמר ליה הילך כי קאמינא דקיימא באגם אתה מכרתו לי מאי מודה בעיקר איכא לא צריכא דא"ל [ו]לא נתתי לך דמי שקיל תורך וזיל אתה נתתו לי אביך נתנו לי מאי מודה בעיקר איכא דאמר ליה על מנת דעבידנא לך נייח דנפשא ולא עבדי לך שקיל תורך וזיל תועה בדרך מצאתיו לימא איבעי לך לאהדוריה לי אמר אבוה דשמואל [ז]באומר שבועה אבידה מצאתי ולא הייתי יודע שהיא שלך שאחזירנה לך תניא אמר בן עזאי ג' שבועות הן הכיר בה ולא במוצאה ולא בה ולא במוצאה לא בה ולא במוצאה קושטא אשתבע אימא בה ובמוצאה למאי הלכתא רב אמי אמר רבי חנינא לפטור ושמואל אמר לחיוב ובפלוגתא דהני תנאי דתניא (א)[ח]המשביע עד אחד פטור ורבי אלעזר בר' שמעון מחייב במאי קא מיפלגי מר סבר (ב)דבר הגורם לממון כממון דמי ומר סבר לאו כממון דמי אמר רב ששת [ט]הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וחייב באונסין ותנא תונא וכחש בה למדנו עונש אזהרה מנין תלמוד לומר [2]לא תכחשו מאי לאו לעונש ממון לא לעונש שבועה הא מדקתני סיפא (ב) ואישתבע מכלל דרישא דלא אישתבע דקתני סיפא ונשבע על שקר למדנו עונש אזהרה מנין ת"ל לא תשקרו ומדסיפא דאישתבע רישא דלא אישתבע אמרי אידי ואידי דאישתבע כאן שהודה כאן שבאו עדים אתו עדים חייב באונסין אודויי אודי חייב בקרן וחומש ואשם: מתיב רמי בר חמא (ג)ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד [י]אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון ואפילו שבועת שוא ואם איתא [כ]בכפירה הוא דאיפסיל ליה אמרי [ל]הכא במאי עסקינן דקאי באגם דלאו כפירה הוא דסבר אשתמיטנא ליה אדאזילנא ומייתינא ליה תדע (ד)דאמר רב אידי בר אבין [מ]הכופר במלוה כשר לעדות

בפקדון

נשבע עליו. לאחר שנאסר נשבע שאין אצלו ולא גזלו ממנו: **מהו.** מי אמרינן הא מנח ויכול לפטור בו את עצמו ואשתכח דלאו מידי כפריה: **שומר חנם אני עליו.** ונשבע והודה: **חייב.** קרבן שבועה אע"פ שהודה קודם שבועה בגוף הממון: **שהרי פטר עצמו.** בשבועה: **מגניבה ואבידה.** שאם היה נגנב ממנו משבועה ואילך היה נפטר בדברי שקר שהרי הוא עצמו גנבו וחייב בכל אונסין עד שיחזירנו: שואל פטור במתה מחמת מלאכה ומכחש בשר מחמת מלאכה דלמעבד מלאכה שייליה ולאו לאוקמה בכילתא: **אע"ג דהא קאים.** ומודה ליה בגויה והשתא איהו לא כפר מידי אפ"ה כיון דשמא סוף השבועה לבא לידי כפירת ממון חייב: **הכא נמי.** אע"ג דכפירה דחמץ כהודאה הוא דהא עפרא בעלמא הוא כיון דשמא יאבד ויתחייב לו ממון ונמצא שתועיל לו שבועה זו להפטר חייב: **אתה מכרתו.** לקמן פריך מאי מודה בעיקר איכא: **תועה בדרך מצאתיו.** והביאותיו לבית: (ה) **תדורא.** אין לב: **הילך.** וליכא למימר אילו מיגניב דהא קמיה קאי ושקיל ליה: **איבעיא לך לאהדוריה ניהלי.** כשמצאתו לא היה לך לאוספו אל ביתך שהרי מכיר היית בו ואין לך גנב גדול מזה: **שלש שבועות הן.** בעדות אבידה שהשביע את העד אם ראית את אבידתי ואמר לאו ואח"כ הודה: **הכיר בה ולא במוצאה.** האבידה שאמר שראה אותה מהלכת ברשות אחרת ואינו יודע מי הוא או הודה שהכיר במוצאה ולא בה והיה לו לומר איש פלוני מצא אבידה ואיני יודע אם שלך הוא ובעד אחד קמיירי: **לפטור.** על כולן פטור העד: **המשביע עד אחד.** וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות: **פטור.** העד מקרבן שבועת העדות דהא אי הוה מסהיד ליה לא הוה מחייב להיאך אלא שבועה. ואע"ג דאיכא למימר דלמא לא משתבע גורם לממון פטור והני נמי גורם לממון נינהו: (ו) **בה ולא במוצאה.** אי הוה מסהיד ליה ראיתיה שנמצא בזוית פלוני ואיני יודע מי מצאה היה מחזר באותה שכונה עד שיודיעוהו (ז) וכ"ש במוצאה ולא בה (ח) [ומיהו ממון ממש לא מפסדו דאי נמי אסהידו ליה ראינו שמצא פלוני זה היה יכול לומר נאנסה ממני ופוטר עצמו משבועה]: **הכופר בפקדון.** ובאו עדים: **נעשה עליו גזלן.** משעת כפירה ואע"פ שלא נשבע ומכאן ואילך אין לו דין דשומר חנם אלא חייב באונסים אם יאנס: **וכחש בה למדנו לעונש.** דכתיב בתריה והשיב את הגזילה אלמא קמה ליה ברשותיה משעת וכחש עד דעביד השבה וזהו עונשה: ה"ג **מאי לאו עונש כפירה.** כלומר עונש דמאי לאו דאיענש אכפירה אף על גב דלא אשתבע: **לא עונש שבועה.** האי עונש דענשיה קרא להתחייב באונסין משום שבועת שקר היא אבל אי לא אשתבע לא: **ונשבע על שקר למדנו לעונש.** דכתיב בתריה חומש ואשם: **ת"ל לא תשקרו.** דהיינו אזהרת שבועת שקר דסמיך ליה לא תשבעו בשמי לשקר ומלא תשקרו נפקא לן דבשבועת כפירת ממון משתעי כדכתיב איש בעמיתו כמו וכחש בעמיתו בפקדון: **כאן שהודה.** בסיפא כשהודה שיש חומש ואשם: **ושכנגדו חשוד.** במסכת שבועות (דף מד:) גבי ואלו נשבעין ונוטלין דזה אחד מהן מי שהיה לו חבירו חייב שבועה והוא חשוד על השבועה שנמצא שקרן בשבועתו שכנגדו נשבע ונוטל: **אחד.** שנחשד על שבועת העדות: **ואחד.** (ט) שנשבע על שבועת הפקדון שראינוהו שנשבע לשקר ואפילו לא נחשד אלא לשבועת שוא שאין בה כפירת ממון ורע לשמים הוא ולא רע לבריות נפסל לשבועת ממון: **ואם איתא.** לדרב ששת דמשעת כפירתו נעשה גזלן למה לי למתנייה גבי הנך דמשמע דלא אפסיל עד שעת שבועה כי הנך הא משעת כפירה אפסיל ליה משום דהוי גזלן: **דקאי באגם.** וכי אמר רב ששת כגון דאמרי סהדי דכי כפר ליה בידיה נקט ליה (י)(תדע) דהיכא דאיכא למימר לאשתמוטי איכוין עד דמייתי ליה לא מפסיל בלא שבועה: **דאמר רב אידי הכופר במלוה.** ולא נשבע ובאו עדים כשר לעדות דמלוה להוצאה ניתנה ואינה עכשיו בידו ורוצה לדחותו עד שתשיג ידו:

בפקדון

ושמואל אמר לחיוב. תימה היכי מ"ל לחיוב דאם כן הויא ברייתא זו ואין נ"ל זו: **מאי לאו עונש דממון.** תימה בממון מה שייך לומר לא ענש אלא א"כ הזהיר דבשלמא בעונש שבועה דהיינו קרבן שייך דבפסח ומילה ליכא קרבן משום דלית בהו לאו אע"ג דאיכא כרת: **כאן שהודה כאן שבאו עדים.** ואיצטריך שתי אזהרות משום דעונשן אין שוין דבהודה שייך חומש ואשם ובעדים לא שייך אלא חיוב עונשין ומיהו תימה אמאי קאמר ברישא מוכחש עונש שמענו ובסיפא אומר מושבע על שקר דכיון דלא איירי אלא לאחר שבועה תרווייהו ה"ל למימר מושבע על שקר: **אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון.** וא"ת אמאי לא חשיב שבועת מלוה וי"ל משום דשבועה במלוה לא כתיב אלא מפקדון אתיא:

איתידיה

עין משפט נר מצוה

קלט א מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ח:

קמ ב ג מיי' שם הלכה ט:

קמא ד ה ו ז מיי' שם הלכ' י' והלכ' יא:

קמב ח מיי' שם פ"י הלכה ה:

קמג ט מיי' פ"ג מהל' גזילה הלכה יד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רלד סעיף א [רב אלפס כאן ובב"מ פ"א דף סג. ובפ"ג דף עט.]:

קמד י מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הלכה ב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' לב סעיף ב:

קמה כ ל מ טוש"ע שם סעיף ד עיין בב"י:

◆

מוסף רש"י

תדורא. משועמם (ב"מ כ: לגירסת תרדא) שוטה בהול (זבחים כה:) לשון אחר עגל (כריתות יח:). **המשביע עד אחד. וכפר, פטור.** העד מקרבן שבועת העדות (שבועות לב.). **ושכנגדו חשוד על השבועה.** התובע שהנתבע שכנגדו חשוד על השבועה ונתחייב הנתבע שבועה מן התורה ע"י הודאה במקצת נשבע התובע ונוטל (שבועות מד:). **אחד שבועת העדות כו'.** בין שנחשד על שבועת העדות, בין שנחשד על שבועת הפקדון שכפר ונשבע על שקר, ואפילו נחשד על שבועת שוא, שהוא רע לשמים עליה ולא לבריות, אעפ"כ הוא נפסל על ידה לשבועה (שם מה.). **הכופר במלוה.** בין על כולה בין על מקצת, ובאו עדים והעידוהו עד שלא נשבע, **כשר לעדות.** ולא אמרינן גזלן הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד, דכיון דמלוה להוצאה ניתנה דלמא צריך להוציאה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ואי מודינא ליה השתא יתבעני מיד (ב"מ ד.) ולא אמרן חשיד אממונא הוא אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו במה לפרוע (שבועות מ:).

מסורת הש"ס

(א) שבועות לב., (ב) [לעיל עא: לח: פסחי' ה: וש"נ], (ג) שבועות מד:, (ד) שבועות מ: ב"מ ד. ה: [ע"ש], (ה) ס"א תרדא משועמם [וכן פי' רש"י בב"מ כ: וע' פרש"י כריתות יח: ובזבחים כה:], (ו) [נ"ל אחר ד"ה הכיר], (ז) ס"א כ"ש בה ובמוצאה, (ח) ס"א, (ט) נ"ל שנחשד, (י) רש"ל מוחק זה,

◆

תורה אור השלם

1. אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֶשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר עַל אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֵנָּה: ויקרא ה כב

2. לֹא תִּגְנֹבוּ וְלֹא תְכַחֲשׁוּ וְלֹא תְשַׁקְּרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: ויקרא יט יא

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' יתיב רבה וקאמר וכו' רב עמרם לרבה: (ב) שם מדקתני סיפא דאישתבע:

◆

רבינו חננאל

אמר רב ששת הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן וחייב באונסין. ופר"ח ומסתברא דהא דאמר רב ששת הכופר בפקדון פסול, היכא דאיכא סהדי דהוה איתיה לפקדון בידיה או בביתיה וכפר ביה. והכי מוקמי' לה בפרק קמא דבבא מציעא דההיא שעתא הוה איתיה לפקדון בביתיה דהוה ידע ליה אי נמי הוה נקיט לה בידיה.